

**Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön
toimialan selvitys vuoden 2018
arviointikertomuksesta**

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan selvitys vuoden 2018 arviointikertomuksesta

Tarkastuslautakunnan laatiman Vantaan kaupungin arviointikertomus vuodelta 2018 merkittiin tiedoksi kaupunginvaltuuston kokouksessa 20.5.2019 § 6 ja se lähetettiin kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Kaupunginhallitus päätti 3.6.2019 lähettää valtuuston päätöksen ao. toimialoille toimenpiteitä varten.

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialaa koskevat tiivistelmän kohdat 1, 2, 4, 5, 7,9, 10:

Kohta 1. Vuosi 2018 oli Vantaalle myönteisen kehityksen vuosi. Väestö lisääntyi suhteellisesti eniten Vantaalla verrattuna muihin kaupunkeihin Suomessa. Asuntotuotanto oli runsasta ja työllisyys parani, myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärää pystyttiin pienentämään. Vantaan talouskehitys oli arvioitua parempaa. Vaikka verotuloja kertyi arvioitua vähemmän, toimintakulujen alittuminen ja toimintatuottojen ylittyminen johtivat selvästi ennakoitua parempaan tilikauden tulokseen. Myös investoinnit katettiin ilman lainaottoa ja lainakantaa pystyttiin jälleen pienentämään.

Vantaa haluaa olla sosiaalisesti, taloudellisesti, ekologisesti ja demokraattisesti kestävä kohtaamisen kaupunki. Vantaan kaupungin organisaatio ja toimintatavat uudistuvat. Uusi organisaatio aloittaa toimintansa vuoden 2020 alussa. Väestön ennustetaan kasvavan Vantaalla melko voimakkaasti myös tulevana vuosina. Kasvu tuo haasteita kaupungille sillä palvelujen ja investointien tarve kasvaa. Lisäksi väestön lisäyksen vaikutuksia väestön sosioekonomisen aseman kehitykseen ja työllisyyteen ja tätä kautta verotulokertymään on vaikea ennustaa. Haasteita saattaa jatkossa liittyä myös siihen, miten hyvin kaupunkiin muuttaneiden asumistarpeet ja nykyiset asuntotuotannon painopisteet (nyt painopiste pienissä kerrostaloasunnoissa) sopivat yhteen.

Toimiala:

Vantaan kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.6.2019 maa- ja asuntopoliittiset linjaukset, jonka tavoitetilan mukaisesti "asuntotuotanto on monipuolista ja sosiaalisesti kestävä. Asukkaille löytyy tarpeita sekä maksukykyä vastaava koti. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi kaupunki hakee aktiivisesti kaavamuutoksia omille maille, pyrkii varmistamaan asemakaavoihin liittyvissä merkittävässä maankäyttösopimuksissa asuntotuotannon monipuolisuuden niin rahoitus- ja hallintamuodon kuin huoneistotyyppijakaumankin osalta. Erityisesti pienten yksöiden rakentamista on säädelty viimeisen vuoden aikana runsaasti (kerrostaloissa korkeintaan 30% yksiöitä /rakennus) ja uusissa hankkeissa on edellytetty myös perheasuntojen rakentamista (kolmiot ja suuremmat asunnot). Lisäksi kaupungin omassa tontinluovutuksessa on pyritty varmistamaan perheasuntojen toteuttaminen tontinluovutusehdoin ja tontin kauppakirjan sopimussakkolausekkein.

Vantaan velvollisuutena on kantaa vastuuta kaikkien asukasryhmien asumismahdollisuuksien varmistamisesta ja jatkossa asumisen hankkeissa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota monipuolisten vaihtoehtojen tarjoamiseen perheellisille vantaalaisille. Keskusta-asumisen

suosio on vahvassa kasvussa ja Vantaan tavoitteena on vastata tähän kysyntään täydennysrakentamalla nykyisiä keskusta-alueita ja niiden ympärillä olevia pientaloalueita.

Kohta 2. Valtuuston asettamista strategisista tavoitteista oli kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan toteutunut täysin 19, osittain 7 ja 5 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kolmen tavoitteen toteumasta. Lautakunta totesi tavoitteiden arvioitavuuden parantuneen mutta antoi myös huomautuksen kymmenestä tavoitteesta. Huomautukset liittyivät muun muassa tavoitteiden ja raportoinnin epätäsmällisyyteen.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota tavoitteiden täsmällisyyteen ja joidenkin tavoitteiden osalta mittarien lukumäärää tulisi rajoittaa. Tarkastuslautakunta suosittelee myös toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta käymään läpi syitä, joiden vuoksi tavoitteet jäivät toteutumatta. Tämä koskee myös toimenpiteistä huolimatta kasvaneiden sairauspoissaolojen määrää. Näin arvioiden saadaan tietoa, jonka avulla voidaan jatkossa kehittää sekä tavoiteasetantaa että tavoitteiden toteuttamisprosessia.

Toimiala:

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala on samaa mieltä tarkastuslautakunnan kanssa toteutumattomien tavoitteiden syiden läpikäynnistä. Toimialan johtoryhmä seuraa sitovien tavoitteiden toteutumista ja pyrkii tarkastelukauden aikana tekemään toiminnassaan korjaavia liikkeitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kohta 4. Vantaan 10 829 palvelussuhteen kokoisessa organisaatiossa henkilöstöjohtaminen on vaativa tehtävä. Virka- ja työehtosopimuksia on useita ja lainsäädäntö asettaa reunaehjoja henkilöstökysymyksissä. Työhyvinvointi-tutkimuksen mukaan henkilöstöjohtaminen on onnistunut Vantaalla, vaikkakin laskua on havaittu vuoden 2018 aikana. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä kehitettävänä kohteena rekrytoinnin. Siihen on jo panostettu, mutta toimenpiteet eivät riitä etenäkään sosiaalityöntekijöiden ja varhaiskasvatuksen opettajien sekä koko sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan rekrytointeja silmällä pitäen. Pitovoimaa henkilöstön suhteen tarvitaan myös. Työmäärän ei tule olla niin kuormittavaa, että onnistumisen kokemuksia ei synny.

Toimiala: Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala on uusi Vantaa-organisaatiomuutoksen yhteydessä tarkastellut toimialan sisäistä ja ulkoista yhteistyötä. Uusi Kaupunkiympäristön toimiala on suunniteltu tukemaan paremmin yhteistyötä. Johtamista viedään enemmän hankejohtamisen suuntaan ja kokonaisuuksien parempaan hallintaan.

Kohta 5. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä vertaistuen tuottamisen lähiesimiehelle ja vuorovaikutuksen lisääntymisen organisaatiossa. Valmentavan johtamisen kohteena olevien työntekijöiden tietoisuutta valmentavasta johtamisesta olisi hyvä lisätä esimerkiksi koulutuksella. Valmentavan johtamisen tavoitteena on palvelunkäyttäjän hyvinvointi. Tässä suhteessa valmentavan johtamisen eteenpäin vieminen on kannatettavaa.

Toimiala: Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala kannattaa valmentavaa johtamista. Toimialan esimiesten kouluttamista koskien valmentavaa johtamista tulee kehittää ja heitä tulee kouluttaa uudenlaisiin johtamisen tapoihin. Toimialan tulosalueiden

johtoryhmille on jo pidetty vuoden 2019 aikana koulusta (TOMUTA), jonka painopiste on ollut valmentavan otteen lisäämisessä esimiestyössä.

7. Vantaan kaupungin riskienhallintaan on luotu koko kaupunkiorganisaatiota koskeva yhteinen prosessi ja prosessia tukeva ohjeistus. Tarkastuslautakunta suosittaa jatkamaan riskienhallinnan menettelyjen vakiinnuttamista ja kehittämistä koko kaupunkikonsernissa kokemuksen pohjalta. Riskien tunnistamiseen ja käsittelyyn

tulee kaikkien toimialojen kiinnittää huomiota. Sähköisen työvälineen kehittäminen osana strategia -työkalua on myös kannatettavaa.

Toimiala: Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialalla riskien tarkastelu on vakiintunut toimintatapa. Toimiala kannattaa sähköisen työvälineen kehittämistä ja pikaista käyttöönottoa helpottamaan arviointia ja nopeaa reagointia toimintaympäristön muutoksissa. Myös toimialan oma MATTI-hanke tähtää eri prosessien läpinäkyvyyden parantamiseen ja niiden välisten kytkösten kuvaamiseen sekä seurannan laajentamiseen. Tietojärjestelmien kehittäminen on erityisen tärkeää, jotta toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset (eri prosesseissa) välittyvät ajantasaisena tietona muihinkin prosesseihin, joihin muutoksilla on merkitystä. Sähköisten työvälineiden kehittämiseen tulee varata riittävä rahoitus, jotta hyödyt myös saavutetaan täysimääräisinä.

9. Ympäristökeskus tekee tiivistä yhteistyötä maankäytön suunnittelun kanssa, jotta luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja ympäristövaikutukset tulevat huomioonotetuksi eri maankäytön suunnitelmissa. Vantaa hyväksyi vuonna 2018 pitkän tähtäimen ympäristöohjelman – Resurssiviisauden tiekartan –, joka on tärkeä osa Vantaan ympäristöjohtamista. Ympäristökeskuksella oli keskeinen rooli ohjelman valmistelussa ja jatkossa myös sen toimeenpanemisessa.

Toimiala: Resurssiviisauden tiekartta koskee koko kaupunkia ja sitä toimeenpannaan toimialakohtaisten toteutussuunnitelmien avulla, jossa täsmennetään, vastuutetaan ja aikataulutetaan tarvittavat toimet. Tiekartta hyväksyttiin vuosi sitten ja ensimmäisen vuoden kokemuksen perusteella tiekartta päivitetään keväällä ja tuloksista raportoidaan, mm ympäristövastuu-raportin yhteydessä. Tiekarttaan on tarkoitus mm. lisätä nyt keväällä hyväksytyistä kiertotalouden tiekartasta keskeisiä asioita. Resurssiviisauden tiekartta myös toteuttaa Vantaan hiilineutraalius tavoitteita. Ympäristökeskus kehittää ja koordinoi tätä työtä. Tiekartan toteutumista voidaan tukea myös erilaisten hankkeiden avulla. Mm. kesäkuussa on käynnistynyt EU:n Horizon hanke koskien rakentamisen kiertotaloutta, johon Vantaan kaupunki osallistuu. Resurssiviisauden tavoitteiden toteutumisen kannalta on keskeistä johdon sitoutuminen ja sitä pyritään edistämään ympäristöjohtamista kehittämällä.

Rakentamisessa merkittävää on mm. rakentamisen energiatehokkuuden lisääminen kaupungin toimitilarakentamisessa ja suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailuissa. Tulevina vuosina toimiala tulee entisestään kiristämään ympäristökriteerejä omissa hankinnoissa ja kilpailutuksissa. Suunnittelu ja tontinluovutuskilpailuissa tullaan edellyttämään hiililaskentaa ja korkeaa viherkerrointa. Myös tontinluovutusehtoja kiristetään energiatehokkuuden osalta.

10. Rakennuttamisen tulosityksikön valvontavastuulla olevat kaupungin rakennuttamisinvestoinnit kasvoivat selvästi vuonna 2018 ja rakennuttamisen volyyymi on korkea myös tulevina vuosina. Pääkaupunkiseudun kiivas rakennuttamistahti aiheuttaa kilpailua alan osaajista ja on aiheuttanut yksikölle rekrytointivaikeuksia. Toimitilahankeiden onnistunut projektinhallinta oli yksi tekijä, jonka avulla rakennuttamishankkeissa saatiin säästöjä vuonna 2018. Uutena rakennushankkeiden toteutustapana kokeillaan kahdessa kouluhankkeessa projektiallianssia. Rakennuttamisvaiheessa valvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota kosteudenhallintaan.

Toimiala: Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala on samaa mieltä tarkastuslautakunnan kanssa asiasta.

Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2018 tavoitteiden toteutumisesta

Sitova tavoite 6: Asuntokaavoituksen kohdistuminen asemanseuduille ja joukkoliikenteen vyöhykkeelle

Kaupunkisuunnittelu käyttää Vampatti-kartalle määritettyä vyöhykettä laskelmissaan. <https://vampatti.vantaa.fi/link/5cvVsa>

Samaa rajausta on käytetty kaupunkisuunnittelussa nyt useamman vuoden, jotta luvut ovat seurannassa vertailukelpoisia.

Sitova tavoite 7: MAL-tavoitteet toteutuvat

Tavoite toteutui yhden mittarin mukaan, kahden ei, joten tavoitetta ei voi pitää toteutuneena. MAL-sopimuksessa on kuntien asuntotuotannolle kokonaisasuntomäärän mittari ja kaavoitukselle uuden asuntokaavoituksen kerrosalamittari. Pientalojen osalta on kyse Vantaan omasta mittarista. Asuntojen lukumäärällä mitattuna Vantaa on ylittänyt MAL-tavoitteen merkittävässä määrin. Kaavoituksen osalta on jääty jälkeen vuosittaisesta tavoitteesta. Koska MAL-sopimus painottaa vuosittaista asuntojen tuotantomäärää, niin mielestämme on MAL-tavoite toteutunut osittain.

Tavoite 11: Vantaa on hiilineutraali kaupunki vuonna 2030

Tavoitteeksi asetettu hiilineutraalin Vantaan tiekartan laatiminen. Vantaalla lähdettiin laatimaan pitkän aikavälin ympäristövastuutavoitteita määrittävää resurssiviisauden tiekarttaa. Ympäristö keskus koordinoi resurssiviisauden tiekartan valmistelua. Resurssiviisauden tiekartta hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 18.6.2018 § 8. Tiekartta on pitkän tähtäimen ympäristöohjelma, joka sisältää ne koko kaupunkia koskevat toimenpiteet, jotka hiilineutraalisuuden saavuttaminen 2030 edellyttää. Toimenpiteet on jaettu neljälle kaistalle, jotka koskevat energian tuotantoa ja -kulutusta, yhdyskuntarakennetta ja liikkumista, kulutusta ja materiaaleja sekä vastuullista vantaalaista. Kullekin kaistalle on listattu tarvittavia toimenpiteitä tuleville valtuustokausille, painottaen kuluva valtuustokautta. Yhteensä tavoitteita on asetettu yli 100 ja ne tarkentuvat jokaisen toimialan

omilla toteutussuunnitelmissa. Jokaiselle tavoitteelle on myös määritelty tavoitetta vuodelle 2030. Kaupunkitasoisen tiekartan toimenpiteiden toteutuminen raportoidaan kaksi kertaa valtuustokaudessa ja toimialojen toteutussuunnitelmat vuosittain Ympäristövastuuraportissa. Samassa yhteydessä toimenpiteet päivitetään, jotta asetettuun tavoitteeseen päästään. HSY seuraa päästöjen kehitystä pääkaupunkiseudun kaupungeissa. Laskelmat sisältävät sekä kokonaispäästöt että asukaskohtaiset päästöt, jotka ovat Vantaalla laskusuunnassa. Tulokset tulevat HSY:stä aina viiveellä eli vuoden 2018 päästötiedot saadaan vasta toukokuussa 2019, eivätkä tiedot ole vielä käytettävissä arviointikertomusta laadittaessa. Ympäristökeskuksella on jatkossakin tärkeä rooli tiekartan toimeenpanon opastajana toimialoille ja tulosalueille ja jatkossa uusilla palvelualueilla sekä tiekartan tavoitteiden ja toimenpiteiden edistymisen raportoinnissa.

Tavoite 21: Sisäilmakorjaustoimenpiteet kohteissa onnistuvat

Sisäilmakorjausten taustalla on pääsääntöisesti ollut käyttäjien kokemat olosuhdehaitat ja oireilu. Sisäilmatutkimukset on kohdennettu ensisijaisesti tiloihin, joihin näiden haittojen on koettu liittyvän. Tutkimuksissa todettuihin teknisiin epäkohtiin on laadittu korjaussuunnitelmat ja korjaukset on toteutettu näiden suunnitelmien mukaisesti. Koska yksilöllisesti koettujen haittojen tai oireilun ja teknisten korjaustarpeiden yhteys ei ole osoitettavissa, on toimenpiteiden onnistumista arvioitava käyttäjäkokemuksen perusteella. Vastausaktiivisuus on ollut heikkoa ja korjaustöiden vaikuttavuus on pystytty toteamaan vain kolmessa kohteessa. Selvä on, että vastausten perusteella näissä kohteissa tilanne ei ole parantunut toivotulla tavalla. Muiden korjauskohteiden osalta käyttäjien tyytyväisyydestä ja siten korjaustöiden vaikutuksista ei saatu tietoa.

Kertaluontoista kyselyä sopivan ajan päästä korjaustöiden valmistumisesta on pidetty hyvänä, mutta haasteena on käyttäjien aktivointi vastaamiseen. Olosuhdemuutosten ja käyttäjäkokemuksen seuraamiseksi on Smart & Clean sisälima-projektin aikana vuonna 2018 kehitetty ja keväällä 2019 otettu käyttöön jatkuvatoimisia ja tilakohtaisia sisäilman laadun sensorointi- ja palautejärjestelmiä. Näiden avulla on aloitettu seuranta yli kymmenessä kohteessa mukana myös viime vuoden sisäilmakorjauskohde. Järjestelmistä saatavia mittaustuloksia ja käyttäjävastauksia tullaan käyttämään jatkossa mittareina myös sisäilmakorjauksissa. Lisäksi on linjattu, että kohdekohtaisia oirekyselyjä voidaan käyttää tapauskohtaisesti erikseen sopimalla. Näin on jo toimittu viime vuodesta lähtien Korson koululla, jossa sisäilmatilannetta ja toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan lukukausittain tehtävällä työterveyskyselyllä. Korjaustöiden onnistumista voidaan siis jatkossa seurata entistä paremmin.